



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Dr. med. CHRISTIAN JACOB THEOPHILUS de MEZA:

MIT MEDICINSKE LEVNET,

SKREVET OG UDFØRT I AARET 1809 TIL
EGEN MORO OG TIDSFORDRIV.

VED

K. CARØE og H. W. HARBOU

SÆRTRYK AF »PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT«

VII. R., 1. B. 3. H.



KØBENHAVN

TRYKT HOS J. H. SCHULTZ A/S

1916

Forfatteren til den her meddelte Selvbiografi var Søn af S a l o m o n d e M e z a, en hollandsk Læge af mosaisk Tro, der 1753 havde bosat sig i København, og der erhvervet sig en betydelig Praksis og en anset Stilling¹⁾. Med sin Hustru, R e g i n a C a h a n e l B e l i n f a n t e, der ligesom han selv hørte til de »portugisiske« Jødeslægter, havde han 3 Sønner og 1 Datter.

Alle Sønnerne studerede Medicin, men de 2 af dem døde unge, den ældste, A b r a h a m G o t f r e d, født 1751 i London, allerede 1773, Aaret efter at han var bleven Student. Den næstældste, J u s t u s Z a d i g, født 1754 i København, blev Student 1771 og fik 1776 efter en Del Vanskeligheder Tilladelse til at disputere for den medicinske Doktorgrad, men uden »jus docendi et disputandi ex suprema cathedra²⁾»; formodentlig fortrydelig herover, benyttede han ikke Tilladelsen, men blev Aaret efter Dr. med. ved det meklenborgske Universitet i Bützow, hvor han døde kort efter. Den yngste Søn er Selvbiografen, der blev født i København 25. Nov. 1756 og fik Navnene J a c o b T h e o p h i l u s.

Blandt de mange Venner, Faderen havde erhvervet i København, var ogsaa den bekendte rationalistiske Teolog, kgl. Konfes-



Dr. med. Christian Jacob Theophilus de Meza.

1) Se om ham Dansk biogr. Lex. og Erslews Forf.-Lex.

2) Nærmere herom se Gordon Norrie: Jødernes Kamp for Adgangen til Universitetet og den medicinske Doktorgrad (Bibl. f. Læger, 1892), hvor der ogsaa findes en Del Oplysninger om Faderen.

sionarius C h r. B a s t h o l m. Paavirket af denne, vistnok ogsaa af Sorgen over sine 2 ældste Sønners tidlige Død, havde de Meza mere og mere nærmet sig Kristendommen, og det samme gjaldt hans 2 overlevende Børn, der lod sig døbe i Fredensborg den 27. Juli 1783; Sønnen fik ved denne Lejlighed Christian føjet til foran sine andre Navne, Datteren fik Navnet Juliane Marie. Hun var født 1761, blev gift 1) 1785 med Løjtnant Georg Frederik Hoffmann, 2) med Major Daniel Christian Weldingh og døde 1817.

Netop samme Dag, som Børnene blev døbt, døde deres Moder, og kort efter, 23. Okt. 1783, lod ogsaa Faderen sig døbe i Fredensborg af Bastholm¹). Han havde allerede tidligere føjet Theophilus til sit Fornavn; nu forandrede han det helt og blev døbt Christian Julius Frederik. Han døde i København 24. Juni 1800.

Umstände formen den Character, Schicksale bessern, Unglück macht milde, Erfahrung weise, Wiederwertigkeiten stimmen herab, Leiden erweckt Geduld, Schwierigkeiten erwecken die Geister, Weltkenntniss macht uns klug.

Roman meines Lebens.

I en Alder, hvor andre Ynglinger nyde Livet i Spøg og Munterhed, naar de have faaet en god Opdragelse og af Naturen ere begavede med et godt Hierte, eller, naar de ere slet opdragne og af Naturen have Tilbøielighed til Laster og Udsvævelser, tilbringe deres Dage i slette Selskaber med Spil og Sviir og andre for Siel og Legeme fordærvelige Sysler, sad jeg og rugede over Bøger, Sprogkyndighed og Videnskaber. Allerede fra det 12te Aar blev jeg bestemt og dyrket til den lige saa megen Gavn virkende og Held udbredende som besværlige og paa Forfølgelser frugtbare Lægevidenskab. Min værdige Fader, hvis Minde aldrig uddør hos mig, og som sikkert endnu hos mange af Hovedstadens Indbyggere er i lige saa kiærlig, som i Udlandet berømmelig Erindring, var med Liv og Siel hengivet til denne Videnskab, som han i et halvt Aarhundrede med Roes og Held udøvede i Kiøbenhavn. Denne hans Hengivenhed til Lægekunsten tilligemed hans medfødte utrættelige Flid og Virksomhed

¹) Baade Børnenes og Faderens Daab omtales i Adresseavisen 28. Juli og 29. Oktober 1783, men er ikke indført i Fredensborg Slotskapsels, heller ikke som ofte ellers i Kristiansborg Slotskirkes Kirkebøger.

B. udgav s. A.: »Den ældre Doctor de Mezas Troesbekiendelse, aflagt ved hans Indlemmelse i den Christne Kirke, tilligemed den Tale, som blev holden ved samme Leilighed».

voldte, at han ikke et Øieblik kunde være uden Beskæftigelse. Hans ledige Timer, det vil sige den Tid, han var fri for at besøge de Syge, anvendte han derfor til min og mine Brøders Undervisning. Vi vare 3 Sønner og hans Hensigt gik ikke mindre end ud paa at danne os alle til Læger. Til hans største Sorg døde den ældste af os i Ynglingeaaarene og den næstældste i en blomstrende Alder, efter at han havde taget sin Doctor-Grad i Bützow. Jeg var nu den eneste, han havde fæstet alle sine Forhaabninger paa, og uagtet jeg ikke viiste stor Lyst og Attraa til en Bane, som jeg, saa ung jeg var, nok kunde indsee var en saare vanskelig, maatte og skulde jeg dog blive Læge. Jeg var af en svagelig Helbred, havde følsomme Nerver og et deeltagende Hierte. Den mindste Modgang kunde gjøre mig traurig, andres ringeste Lidelser opvakte større hos mig, desuden havde jeg et tungt Nemme. Vanskelig fattede jeg en Ting, men havde jeg den først inde, glemte jeg den aldrig. Med slige Mangler og Egenskaber var jeg begavet til Lægevidenskaben. Min gode Fader var af en aldeles modsat Natur og Temperament, han var heftig, utaalmodig, lettelig bragt i Harnisk, fattede let og havde en heldig Hukommelse. Hvad han kunde begribe, mente han, en anden ogsaa maatte kunde forstaae og fatte. Den ringeste Feiltagelse hos den, han underviiste, var ham utaalelig, han geraadede i den største Vrede, og denne yttrede han i de heftigste Udbrud.

Lysten til at lære denne vanskelige Videnskab blev altsaa, som man let kan forestille sig, ikke synderlig opflammet hos mig ved denne Underviisningsmaade. Man tænke: hvilket et Aag for en 13 Aars Drengs Nakke at svede under anatomiske, physiologiske, pathologiske Videnskaber, at lære Lectier udenad i det latinske, franske, tyske og portugisiske Sprog, altsammen bibragt om Morgenens tidlig, naar han klædte sig paa, en halv Time før Middagsmaaltidet, en Time strax efter og nogle Timer om Aftenen før Sengetid. Jo strengere han var, jo mere tog Lysten til den velsignede Læge-Kunst af hos mig. Det, som endnu mere bidrog til denne min Ulyst, var: at jeg alt i det 18de Aar maatte i Sommerheden saavel som i Vinterkulden vandre med ham i Elendigheds Boliger og see de Plager og Lidelser, den stakkels Dødelige er underkastet i Sygdoms Tilstand, være Øienvidne til den Jammer, Usselhed og Fattigdom, som saa mange kiæmper med foruden det høieste Klenodie: Sundhedens Tab (thi den ædle Mand nægtede ingen sin Hielp, Rige og Fattige havde lige Ret til hans Kundskab). Himmell! Hvilket Indtryk gjorde slige Optrin paa mit stakkels Hierte. Næsten sandsesløs forlod jeg slige Steder, og det værste var, at jeg ikke fik Lov at fatte mig af min Angst og Skræk, førend jeg allerede maatte gjøre Rede for det, jeg havde seet, sige, hvad jeg troede om Sygdommen, explicere, hvorfor disse og ikke andre Midler

vare anvendte o. s. v. Man tænke sig min Forfatning, at overtænke et grundigt Svar, naar sønderlidende Følelser bemestrede sig min hele Siel, og man vil vise ikke misunde min Tilstand. Alt dette gjorde ogsaa, at jeg i mit 20de Aar var saa fuldkommen hypochondrisk, som gives kunde. Tungsinde, vrante og afmattet sluttede jeg mig inde i min Eensomhed og fældede bitre Taarer, fordi jeg skulde fordømmes til en Bestilling saa aldeles imod mine Følelser og Tilbøieligheder. I slige bedrøvelige Dage var det ogsaa, at jeg besluttede enten at bryde Lænkerne og aldeles at opgive det Forsæt at vorde Læge, eller i det mindste at vælge en anden Læremaade og Undervisning. Denne Beslutning bekjendtgjorde jeg min Fader i et Brev, erklærende, naar jeg endelig skulde gaae frem paa den begyndte Bane, saa vilde jeg nu selv lede mig frem og frequentere Professorernes Forelæsninger i alle til Læge-Kunsten henhørende Videnskabsgrene. Det stod til ham selv, om han nu og da vilde overlade mig nogle Syge til Behandling og tillade mig at underrette ham om det, jeg foreskrev, og om Sygdommens Fremgang. Maanedlig bad jeg ham ligeledes at ville foretage en Examination med mig for at erfare, hvad Fremgang jeg gjorde i Videnskaberne. Min gode Fader antog dette Forslag med koldere Blod, end jeg havde ventet, og nu begyndte jeg da i Guds Navn en ny Løbebane og ligesom at fødes paa ny. Ærekiærhed og den Seier, jeg haabede at vinde over min Faders Tvivl om mit Foretagende, bevirkede det meste til mine Bestræbelsers lykkelige Fremgang, men især var Dr. Carstensen¹⁾ ypperlige og sieldne Indsigter og ligesaa prompte som vittige Svar, da han underkastede sig Examen medicum, den virksomste Drivfjeder til min Beslutning i den senere Tid, nemlig: enten en Gang i Tiden at staae mig som han eller aldeles at opgive det Haab at blive Læge.

Jeg studerede nu med Lyst og Iver, var opmærksom og lutter Øre ved Professorernes Forelæsninger, forsømte aldrig en eeneste Lection, var en flittig Tilhører ved de forefaldne Examina, besvarede hos mig selv de Spørgsmaal, som Professoren forelagde Candidaten, inden han besvarede dem, for at prøve mine Kundskaber — og paa denne Maade blev jeg saa bevandret i alle til Læge-Videnskaben henhørende Punkter, at Medicinen begyndte at blive mig ligesaa kjær, som den forhen havde været mig forhad. — I de fem eller sex Aar jeg, saa at sige paa egen Haand, studerede, vare de Collegier

¹⁾ Knud Nicolai Carstensen, f. 1750, med. Eksam. 2. Sept. 1779, død som Akademilæge i Sorø 1820.

jeg valgte: Hennings's¹⁾, Kratzensteins²⁾, Callisens³⁾, Rottbølls⁴⁾, Winsløws⁵⁾, Saxtorphs⁶⁾ og Todes⁷⁾. Det, jeg blev og er, har jeg disse uskatteerlige, langt over mine Lovtaler gaaende store Mænd at takke for. Deres utrættelige Flid og Gaver i at undervise mig og andre, men især det uforglemmelige Venskab, en Callisen og en Winsløw, og den faderlige Kiærlighed, en Saxtorph skienkede mig, gjorde, at jeg med Begierlighed indsugede den veldædige Honning, som flød af deres Læber. Af disse mine uskatteerlige Lærere leve ikkun Callisen og Winsløw, der endnu bæere mig med deres Venskab og i paakommende tvivlsomme Tilfælde venskabelig meddele mig deres gode Raad — de øvrige, tilligemed min uforglemmelige Fader, ere gaaede over til et bedre Liv.

De besværligste men tillige lykkeligste 3de Aar, jeg haver oplevet i mit medicinske Liv, vare de, jeg tilbragte paa den Kongelige Fødsels-Stiftelse. I det første Aar bleve ikkun faaæ Nætter tilbragte i en rolig og vederkvægende Søvn. Fødslerne indtraf som oftest om Nætterne, baade paa Stiftelsen selv, eller, hvad værre var, i Byen. I Mulm og Regn og Snee maatte man da, saasart det ringede paa den slappe Portklokke, vandre ud til dem, som forlangte Hielp. Som oftest var det paa fattige Steder, hvor Lugt og Mørke og Usselhed angreb Næse og Øine. Ingen Vand eller Lagen for den Hielpende, et Bord med usle Pialter paa for den stakkels Fødende, omringet med grove, berusede Mænd, sladdervorne og sukkende Kiærlinger, der kappedes om at forpeste Luften med deres ikke appetitlige Uddunstninger saavel som med urimelig Nonsens, Eder og Forbandelser, naar Hielpen ikke skeete hastig nok — ofte ikke sikker paa sit Liv, naar man vilde forlade Konen med uforrettet Sag, fordi det gunstige Tidspunkt, hvori man kunde hielpe, endnu ikke var kommen. Dette er kun et svagt Billede paa de Oprin, der mange, mange Gange forefaldt ved mine Natteudvandringer i det første Aar, jeg var paa Stiftelsen. Min ungdommelige Frygt hialp meget til at forøge det ublide i min Stilling, men da jeg omsider blev mere bevandret i Forretningerne, da jeg tog Mod til mig og svoer paa ikke at sætte Haand til Værket, førend Mænd og Kvinder forlode Stuen, saa fik Tingene langt om længe et bedre Udfald og alting gik bedre. Alligevel bleve alle disse Bitterheder

1) Carsten Vilhelm Henrik Hennings, f. 1716, Generaldirektør for Kirurgien og Prof. ohir. ved kir. Akademi, d. 1794.

2) Christian Gottlieb Kratzenstein, f. 1723, Prof. med., d. 1795.

3) Henrik Callisen, f. 1740, Prof. chir., d. 1824.

4) Christian Friis Rottbøll, f. 1727, Prof. med., d. 1797.

5) Frederik Christian Winsløw, f. 1752, Prof. chir. ved kir. Akad., d. 1811.

6) Matthias Saxtorph, f. 1740, Prof. i Fødselsvidenskab, d. 1800

7) Johan Clemens Tode, f. 1736, Prof. med., d. 1806.

forsødede ved den moderlige Ørsløws¹⁾ blide og kiærlige Omhyggelighed; hvor ofte opmuntrede hun ikke mit vakkende Mod i besværlige Forretninger, hvor tit trøstede hun mig ikke, naar jeg kom hjem bleg af Angst over de mange Lidelser, som de stakkels Fødende maatte udstaae under den Operation, jeg var nødt at udøve. Hvor tit vederkvægede og oplivede hun mine synkende Kræfter med en styrkende og lædskende Drik, hvor megen Hiælp og Omsorg ydede hun mig ikke, naar Sygdom fængslede mig til Sengen! Dog, det vilde være et lige saa forgieves Arbeide at afmale hendes ædle Venskab, som det vilde være forgieves med Ord at udtrykke min Erkiendtlighed for de af hende modtagne Veldædigheder. Held hende derfor, hvor hun staaer og gaaer, til den sildigste Alder!

Ikke lidet til disse tilbragte Aars Lyksalighed bidrog ligeledes min værdige Lærers Saxtorphs og hans Families blide og venlige Omgang. Han beegnede mig ikke som en despotisk Lærer og Foresat, men som en Ven og kiærlig Fader. Selv kom han ind til mig paa mit Værelse med den ham medfødte Blidhed og bærede mig med sine lærerige Samtaler, bad mig til sig, baade naar talrige Forsamlinger vare tilstede (der ikke vare sieldne i hans Hus, thi han holdt meget af Vellevned), som i smaae Familiekredse med anstændig Tvangløshed, tilbragte jeg der mange behagelige og lykkelige Timer i Sang og Spøg og Munterhed! O! I Tider, hvor ere I henne? Der, hvor han er, som voldte dem, forsvunden ere de — borte er han — Fred med hans Aske!!

Fra 1781 til 1783 var jeg saa heldig at opholde mig i denne, hvad Fødsels-Videnskaben angaaer, saa lærerige Skole. I disse Aar var det ogsaa, at jeg om Morgenen, naar Prof. Bang²⁾ og Winsløw besøgte Hospitalets Syge, trolig fulgte med for at beskue de menneskelige Elendigheder. Een Dag gik jeg paa den medicinske, den anden Dag paa den chirurgiske Side. Den Kundskab, jeg der høstede under benævnte Mænds Styrelse, var ikke liden.

Forsynet altsaa med gode theoretiske og practiske Kundskaber vovede jeg det at underkaste mig den for saa mange Candidaters Skiebne afgjørende Examen medicum. Nogle Maaneder forud var jeg efter privat Prøvelse af Prof. Abr. Kall³⁾ og Etats-

¹⁾ Karen Ørsløw. Om hendes fortjenstfulde Virksomhed som Overjordemoder ved Fødselsstiftelsen 1771—1790 henvises til E. Ingerslev: Matthias Saxtorph og hans Samtid.

²⁾ Frederik Ludvig Bang, f. 1747, Prof. med. og Overlæge ved Frederiks Hospital, 1820. (Indtil 1787 var Fødselsstiftelsen i en f. Fr. Hosp.s Pavillon).

³⁾ Abraham Kall, f. 1743, Prof. i Historie, d. 1821.

raad Colbjørnsen¹⁾ indskrevet og optaget blandt Studenternes Tal²⁾. Jeg glemmer aldrig denne for min tilkommende Skiebne saa afgjørende Dag!

Klokken 9 om Morgenen³⁾ var jeg tilsagt at møde paa Valpladsen. Fader Saxtorph havde bevæbnet sig med alle baade skarpe og stumme Instrumenter, der henhøre til Giordemoder-Kunsten, og Moder Ørsløw havde forsynet mig med en god Frokost og nogle Glas ægte Champagnevin, der saaledes havde oprømmet mit Sind og mine Geister, at jeg i al Glæde og Lystighed hopped hen til Studie-Gaarden, hvor allerede een heel Skare af nysgierrige Medstuderende ventede min Ankomst. Mit oprømte Lune var dem paafaldende. De ventede at se den frygtssomme, blege Candidat og modtog nu den modige muntre Fyr, som han skulde gaae til en Dands. Men de drømte ikke om, at jeg paa saa vigtig en Dag havde udtømmet et Par Glædes-Bægre forinden Kampens Begyndelse. Jeg maa her anmærke, at det var raadeligt for Eenhver ved slige vigtige Leiligheder stedse at forsyne sig med et Par Glas af den velgjørende Druesaft, thi ikke sielden kan man, saa brav Karl man forresten maa være, af Frygt paa den uskyldigste Maade falde igiennem og derved lægge Grunden til Eens timelige Velfærds Tab. Man tænke sig og, kun for et Øieblik, hvilket voveligt Skridt det er for et ungt Menneske at møde for 6 til 7 graahærdede Professorer, der i deres hele Liv igiennem intet andet have syslet sig(!) med end deres Videnskaber, hundrede og hundrede Gange have lagt dem efter at udstudere de vanskeligste Spørgsmaal for at prøve Candidatens Styrke, og saa Ynglingen paa den anden Side, der i 9 til 10 Timer prompte og rigtigt skal besvare alle de ham forelagte Spørgsmaal uden at betænke sig! Maa man ikke forestille sig ham for Øieblikket klogere og erfarnere end alle dem, som skulle prøve ham? — Foruden god lagt Grund i sine Studeringer maa der da ogsaa sandelig en god Portion Mod til et saadant Foretagende — og Champagne er det sikkreste Middel til at opnaae det behøvende Mod og Munterhed. I det mindste er det overeensstemmende med min Erfaring, thi i de første to Timer ansaae jeg dem alle som Kaalstokke — og mit Foretagende faldt ud til alle mine Læreres Tilfredshed, til min gode Faders ubeskrivelige Glæde og til min egen Fyldestgjørelse.

¹⁾ Jacob Edvard Colbjørnsen, f. 1744, Prof. jur., d. 1802.

²⁾ de Meza er saaledes blevet Student i Efteraaret 1781, men han lod sig først immatrikulere 24. April 1783, fem Dage før han disputerede for Doktorgraden. For at underkaste sig med. Eksamen var det ikke nødvendigt at være Student.

³⁾ Eksaminationen fandt Sted 5. Dec. 1781.

Facultetet tilkiendte mig eenstemmig den bedste Character og erklærede mig værdig til at være Licentiat i Medicinen.

Ikke saasart havde jeg opnaaet denne Værdighed, førend det Kongelige Medicinske Selskab høitidelig med et trykt latiinsk Brev inviterede mig til at bivaane dets Forsamlinger og valgte mig til dets corresponderende Medlem.

Det første Skridt var nu giort til min medicinske Vandel, og Prof. Saxtorph raadede mig nu at søge kongelige Stipendier for at reise udenlands. Dette var fuldkommen efter min Tilbøielighed og Smag, men min gode Fader, som flere Gange med den bedste Hensigt havde giort Hindringer i min Lykke, var ogsaa her Skyld i, at der intet blev af. Han drømte om, Gud veed hvilke, mange Hændelser, der kunde hænde mig paa en saadan 3 Aars Reise i fremmede Lande, saasom Paris, Italien, England, Berlin etc., talte om den Sorg, det skulde være ham, naar han, efter at have haft det Uheld at miste 2de af sine Sønner, nu maaske ogsaa skulde miste mig — og tusinde for Faderhietet saa vigtige Grunde — og jeg holdt min Ansøgning, der sikkert var bleven bevilget, tilbage.

I Stedet for denne, maaske for min Lykke, gavnlige Reise, skrev jeg min Doctor-Disputats, og i April Maaned 1783 blev jeg promoveret¹⁾. Til denne Høitid valgte jeg Professor Saxtorph, min Fader og en Student ved Navn Horn²⁾, som nu er Physicus i Norge, til mine Opponenten. Den Tale, min Fader holdt, inden han skræd til sine Indvendinger, var fuld af værdige Formaninger og Raad, hvorledes jeg nu havde at opføre mig mod de Syge, mod mine Medcolleger og ældre Læger, som vandt et stort Antal Tilhøreres Bifald og rørte mig til det inderste. Professor Tode, som var min Præses, bidrog ogsaa meget til Dagens Hæder, og efter 3 til 4 Timers Strid og Kamp fik jeg Dr.-Hatten paa ved Oldingen Kratzensteins Haand.

Efter min Dr.-Grad blev jeg atter af det Kongelige Medicinske Selskab valgt til dets ordentlige Medlem og bidragede med adskillige Afhandlinger til dets udgivne Skrifters Førøgelse.

I 1784's Begyndelse vedblev jeg nu som før at høre Collegier og at opholde mig paa Fødsels-Stiftelsen, men da min Praxis nu tog til, og nogle Candidater, der ønskede at komme i mit Sted, begyndte at se suurt til mit lange Forblivende paa en Stiftelse, som sielden Nogen nød længere end 3, høist 6 Maaneder, saa saae jeg mig nødt til at forlade et Opholdssted, der nu saa lang en Tid havde

¹⁾ Ligesom Broderen (se Indledningen) maatte han dog for at opnaa Tilladelsen give Afkald paa jus docendi et disputandi ex suprema cathedra, men har maaske opnaaet denne Ret, da han faa Maaneder efter blev døbt.

²⁾ Hans Iver Horn, f. 1761, d. 1836 som Landfysikus i Tønsberg.

været mig kiært. Jeg forlod det, ikke uden Rørelse, ikke uden at føle mig giennemtrængt af en oprigtig Erkiendtlighed mod Fader Saxtorph og Moder Ørsløws kiærlige og venskabelige Omgang. Men, det maatte skee.

Fra det Øieblik af jeg vendte Stiftelsen Ryggen, og jeg nu ligesom skulde begynde at betræde en ny Bane, begyndte alle mine Fortrædeligheder og Forfølgelser, som indtil dette Øieblik ikke have ophørte. Til en Deel af disse var jeg selv Skyld i, en Deel andre er jeg geraadet uskyldig i. Men jeg maa ikke glemme, at det ikke er min Agt at skrive mine Levned s B e d r i f t e r og H æ n d e l s e r, men at jeg blot skriver mit m e d i c i n s k e L i v, altsaa til Sagen.

I Aaret 1784 fik jeg det Indfald at udgive en latinsk Afhandling, der handlede om nogle af de mærkværdigste Giensstande i Fødsels-Videnskaben. I samme Skrift havde jeg indført en Afhandling om den onde Barselfeber, som herskede i Aaret 1781 og havde bortreven mange Koner baade i Hovedstaden som paa Stiftelsen. Denne Afhandling voldte mig mange Ubehageligheder og lagde Grunden til mange paafølgende Gienvordigheder. Jeg kunde have forekommet det Hele, dersom ikke utidig Forfængelighed og ilde anvendt Ærekiærhed havde forledet mig. Dette gik saaledes til. Da jeg skrev min Dr.-Disputats, tilføiede jeg bemeldte Afhandling om Barselfeberen til det Øvrige. Fader Saxtorph som Medlem af det medicinske Facultet skulde i Følge Loven tillige med de andre Lemmer giennemlæse Disputatsen, inden den kunde trykkes. Han ønskede, jeg vilde udelade denne Afhandling, fordi han ikke havde beskrevet denne Sygdom, og fordi han troede, at Udlandene vilde tilregne ham det som en Skiødesløshed, naar ikke han, som den første Fødsels-Hjælper i Danmark, men jeg som hans Discipel, først skulde beskrive den og offentlig bekiendtgjøre den. Da de andre Facultets-Medlemmer havde bifaldet hele Disputatsens Indhold, kunde han ikke med Myndighed befale mig at udelade den, men han overtalte mig venskabeligt at tiene ham deri. Jeg beklagede mig desangaaende for Prof. Tode som min Præses, men han raadede mig, for ikke i Øieblikket at støde Saxtorph for Hovedet, at udelade den og siden ved en anden Leilighed at give den ud i Trykken. Dette Raad tilfredsstillede mig, og som en stolt Yngling, der sluttede af den Fliid, hvormed Saxtorph søgte at forhindre Afhandlingens Bekiendtgjørelse, til selve Afhandlingens Fuldkommenhed, besluttede: om føie Tiid at komme frem med den for ei at gaa Glip af den Roes, jeg i den lærde Verden mulig kunde høste ved dens Bekiendtgjørelse.

Ikke saasart var den kommen for Lyset, førend hundrede

Ubehageligheder bleve Lønnen for min Næsviished. En Deel af det medicinske Publicum holdt dem op over, at jeg havde tilegnet Bogen ikke alene til Saxtorph, men endog til Madame Ørsløw, der ikke forstod Latin. Saxtorph blev vred, deels fordi jeg alligevel havde befordret den Afhandling, som var ham saa stor en Anstøds-Steen, og deels fordi jeg havde delt den Roes og Taksigelse, jeg efter hans Mening skyldte ham alene, tillige med Mad. Ørsløw. Jeg, som troede at skyldte dem begge lige meget, kunde ikke overtale mig til at smigre den eene og vise mig utaknemmelig mod den anden, havde altsaa i den bedste Mening tildraget mig en Hoben Critiker og Bebreidelser, som jeg følte desto mere, jo mere jeg lærte at indsee, da det var for sildig, at jeg havde feilet. Tode blev nu Saxtorphs Hævner. Han skrev en bitter Recension over denne min Bog, dog saaledes at han blot berørte Tilegnelsens og Fortalens Indhold uden at sige hverken godt eller ondt om selve Bogens Indhold. Han viiste mig i denne Recension, at jeg havde ført Publicum i Vildfarelse, idet jeg betog Saxtorph den Roes, ham eene tilkom som Lærer paa Stiftelsen, naar jeg tillige tillagde Moder Ørsløw Berømmelse for den Underviisning, hun havde ydet mig; han gav mig nogle dierve Skoser, fordi jeg paa Titelbladet med fuld N a v n havde skrevet mig den y n g r e, og sluttede med en fiin Compliment: at jeg aldrig kunde ønske mig større Lykke, e n d e n G a n g a t b l i v e s a a d a n e n M a n d, a t P u b l i c u m v i l d e a n t a g e m i g f o r d e n æ l d r e. Denne vittige men fiendske Recension kom ud i et af Hefterne af hans Sundheds-Tidende¹⁾, altsaa til Skue for hver Mand i Standen, der alle holdt dette Maanedsskrift.

Man kan let forestille sig, at jeg, som en f o r f æ n g e l i g, o p b l æ s t Y n g l i n g, ikke kunde fordøie et saadant Angreb af en Mand, der stedse havde viist sig som min Ven, der selv havde saa godt som raadet mig til at lade Afhandlingen trykke, og nu for at toe sine Hænder i Uskyldighed kastede sig op som Saxtorphs Hævner paa min Bekostning. Mit Blod var i Kog, jeg besluttede, han skulde ikke døe i Synden. Jeg skrev derfor et Svar, vel i en høflig men i lige saa bidende Tone som hans. Jeg kaldte ham min ærværdige og elskede Lærer, af hvem jeg ikke havde ventet Fiendtligheder, der slet ikke vare sigtende til min Bogs Indhold, men blot saarede min Person og lagde mig ud med en Mand, som jeg skyldte saa megen Erkiendtlighed. At jeg havde ventet en kiærlig Henpegen til virkelige Regler, paa det jeg en anden Gang kunde ved andre Skrifters Udgivelse vide, hvad jeg havde at rette mig efter,

¹⁾ J. C. Tode: Nye Sundheds-Tidende for Aaret 1783. Recensionen Side 218, de Meza's Svar Side 250.

og ikke formodede Usandheder, Fordreielser og Bitterheder af en Mand, jeg stedse gjorde mig en Glæde af at ære som min Lærer. Sluttede tilsidst med en varm Taksigelse for den Compliment, han gjorde mig i Henseende til min værdige Fader, hvilken til at komme at ligne mine ivrigste Bestræbelser stedse skulde være henvendte til. Omtrent i denne Smag var Svaret stilet, som jeg udbad mig som en Ret at vorde indrykket i hans Sundheds-Tidendes næste Hefte. Under samme Tiid udbredte jeg i Byen, at man kunde vente mit Svar paa Todes Kritik i næste Hefte, hvilket kom en hel Deel af Nysgierrighed at længes med Utaalmodighed. Daglig løb man op til den arme Mand med Efterspørgsel, om ikke Mezas Svar snart kom ud, hvilket ærgrede ham meget. Han havde ventet, at jeg med ungdommelig Hidsighed efter Fortieneste skulde angribe ham, og nu fik han at see, at jeg med Kulde, med mandbar Stadighed giennemgik alle de Forurettigheder, han havde gjort sig skyldig i, at jeg beklagede mig i den uskyldig lidende Tone, og at jeg benævnte ham med anstændige og Ære-Titler — alt dette var ikke efter hans Kogebog, og han søgte alle Udflugter for at slippe at indføre Svaret.

En Dag — jeg glemmer det aldrig — da jeg gik, uden at tænke paa ham eller mit Svar, med en god Ven under Armen og spadserede paa Østergade, kom den opbragte Professor mig i Møde med Hatten i Haanden og gnistrende Øine og stevnedes mig til følgende Dagen, som var en Torsdag, at møde i det Kongelige Medicinske Selskab for der, som han foregav, at afgjøre, om jeg vilde tilbagetage mit Svar, eller om han skulde dømmes til at lade det indrykke i Sundheds-Tidenden. Jeg forsikrede Hr. Professoren, at intet skulde være mig større Glæde end at have den Ære at møde paa bemeldte Sted, skiøndt jeg paa ingen Maade kunde indsee, hvad dette Selskab havde med vore Tvistigheder at gjøre, og end mindre kunde begribe, hvorvidt Selskabet var competent til at dømme os imellem, da det aldeles afhængte af Professorens egen Villie, hvad enten han vilde unde mit Svar en Plads i hans Sundheds-Tidende eller ikke. Derpaa skildtes vi ad, og min Ven spurgte med største Nysgierrighed, hvem denne Mand var, og hvad alt dette betydede. Leende fortalte jeg ham vor Skiermydsel, som nok skulde afgjøres med mere Blæk end som Blod.

Jeg gav dog min Fader og nogle faae Venner et Vink om dette Tilhoiud og mødte som sædvanlig i Selskabet den følgende Dag Klokken 6.

Efter at de sædvanlige Forretninger vare afgjorte i Mødet, og nogle alt havde reist sig for at forlade Selskabet, hørte jeg paa den anden Side af Bordet min opbragte Modstander høirøstet hviske til Selskabets Præses, som den Gang var salig Livmedicus

Gulbrand¹⁾. Tydelig hørte jeg denne indvende Professoren, at Stedet, hvor man kom sammen til videnskabelige Granskning, ikke var passende til slige Stridigheders Afgiørelse, saa meget mere som det stod aldeles til Professoren selv, om han vilde lade Svaret indrykke eller ikke; da nu Manden saa, at her ingen Trøst var at hente truede han med, jeg veed ikke hvilke Ulykker han i sit Medicinske Bibliothek vilde lade komme over mit Hovede, dersom jeg paastod, at han endelig skulde lade det indrykke i Sundheds-Tidenden. Jeg oppebiede nu alle disse Fataliteter med største Sagtmodighed, der dog blev ved den blotte Trudsel, thi det længe omtvistede Svar kom ud i forhen omtalte Blad, og Professoren greb hverken til Giensvar eller Hevn i ingen af hans Skrifter siden.

Ellers lærte jeg ved denne Leilighed af de Udtryk, nogle af Selskabets Lemmer yttrede sig med, hvor mange Fiender jeg havde blandt mine Colleger. Især udmærkede Livmedicus Aaskow²⁾, Professor Saxtorph og Dr. Buchhave³⁾ sig i denne Henseende, og endskiøndt de Øvrige hverken gav Medhold eller Uvillie tilkiende, er det dog sikkert, at ingen aabenbart tog mit Partie uden Gulbrand, som forhen er meldt. Aarsagen til de 3de Herrers Fjendskab var følgende. Aaskows Had havde jeg allerede paa den uskyldigste Maade i Verden tiltrukket mig, da jeg endnu var Student og nylig var kommet paa Fødsels-Stiftelsen. Jeg blev nemlig engang af Prof. Saxtorph, som næsten alletider sendte mig i sit Sted, befalet at gaae til Madame Lund ved Børsen, der var i Barnsnød. Jeg undersøgte Omstændighederne, fandt alting i bedste og naturligste Tilstand og erklærede, at inden een Times Forløb vilde Konen lykkelig have født, og gik, efter at have lovet at komme igien, naar Timen var omme, hos nogle andre Syge. En vis Fru Waisfogth, der var Slægtning til bemeldte Kone og nærværende ved min Ankomst, kunde ikke finde sig i, at Saxtorph i saa vigtig en Begivenhed sendte en Yngling, som jeg var, gjorde strax efter min Bortgang Anstalt at faae Livmedicus Aaskow hentet. Denne paastod, at Konen strax maatte forløses med Instrumenter, dersom Fosteret og Konen skulde reddes. Konen blev nu lagt paa Leiet, Instrumenterne tillavede og alting rede til den forestaaende Operation — da Konen til de Nærværendes største Forundring uden ringeste Hielp fødte en velskabt, skrigende Søn.

Under Smil og venlige Haandtryk fortalte Barselkone mig ved mit Besøg denne Hændelse og fornøiede sig over min Spaadoms lykkelige Indtræfning. — Kunde jeg nu vel giøre for, at Fostret spillede Aaskow denne Streg? Og var jeg en Forbryder

1) Johan Vilhelm Gulbrand, f. 1744, Livmedikus, d. 1809.

2) Urban Bruun Aaskow, f. 1742, Livmedikus, d. 1806.

3) Rudolph Buchhave, f. 1737, Dr. med. i København, d. 1796.

imod ham, fordi jeg efter min Overbevisning og Indsigter havde dømt rigtig?

End een Gang var jeg saa uheldig end mere at opvække hans Harme imod mig, og den Gang tilstaaer jeg at have fortient hans Vrede. Sagen var denne. Et vist Fruentimmer fandt for godt, Gud veed af hvilke Aarsager, at sysselsætte Publicum med en Deel Giøglespil, som bestod i, at hun hverken spiste eller drak i adskillige Maaneder og stille sig an at være inspireret af den Hellig-Aand, ved hvis Kraft hun kunde præke som den bedste Gudslærer, endskøndt hun alletider forhen havde være eenfoldig og uvidende. Aaskow var Læge for denne Syge og talte om hende som et Underværk. I min ungdommelige Varme og Troskyldighed tog jeg mig ved en og anden Leilighed den Frihed at erklære det Hele enten for hysteriske Tilfælde og følgelig for en ganske naturlig Ting — eller for aabenbart Bedrageri. Patienten kom nu at ligge paa Hospitalet, og Aaskow blev endogsaa der ved at besøge hende som Læge. Til Lykke for Sandheden og til Ulykke for mig udviste det sig nu snart, at jeg havde havt Ret. Patienten havde ved Hielperes Hielp vidst at forskaffe sig Fødevarer, som hun skiulte paa Bunden af Sengen, og ved forud vel at have indstuderet sig nogle af Bastholms Prædikener, som hun opremsede, naar der var brav Tilhørere, gav sig Anseelse af en inspireret Helgen, givet Anledning til al den Staahøi og Beundring! Da Bedrageriet var opdaget og tilstaaet af hende selv, kom hun i Forbedringshuset, og Comedien var ude. — Var det nu min Skyld, at Personen var en Bedragerske, som jeg havde paastaet, og kunde jeg for, at jeg ikke var saa lettroende som Mængden og en Livmedicus Aaskow? — Sandt er det, jeg skulde ikke paa saa latterliggjørende en Maade have yttret mine Tanker og ikke saa aabenhierted ladet mig forlyde med min Mening, naar jeg lettelig kunde indsee, at den vilde fornærme mere aldrende og større Mænds Interesse. Unge Mennesker kunne speile sig i dette mit Exempel og betænke: at Følgerne af slige Udladelser kunde i Tiden vorde farlige for dem selv.

Dr. Buchhave var den anden af disse, der ved den Todeske Sag yttrede sit Fiendskab. Han havde i et andet lærd Blad¹⁾ ligeledes recenseret den omtvistede Bog. Han havde fordreiet Meninger og udrevet Stykker af deres Sammenhæng, saa det, jeg paa det tydeligste havde foredraget, blev uforstaaelig og Snak paa den Maade, han anførte det. Han tog sig ligeledes den Frihed at drage de Kiendetegn, jeg anførte paa Svangerskabet, i Tvivl, og da jeg ikke erkjendte ham for nogen Accoucheur og følgelig ikke ansaae ham competent at bedømme mine Erfaringer, antastede jeg ham

¹⁾ Nyeste Kiøbenhavnnske Efterretninger om lærde Sager for Aaret 1783 S. 803.

temmelig diervt og beviiste ham baade med Saxtorphs og andre udenlandske Fødsels-Hjelperes Skrivter, at jeg havde Ret, og at han var en Idiot, der ikke vidste, hvad han sagde. — Grund nok altsaa for ham at hade mig.

Fader Saxtorph, der før havde været min Ven, min velmenende Lærer og oprigtigste Velynder, havde endnu ikke glemt, at jeg mod hans Villie havde ladet den oftbemeldte Afhandling trykke, viiste sig altsaa ved denne Leilighed ikke heller som min Ven. Hans Fiendskab smertede mig mest, dels fordi jeg virkelig elskede ham, og dels fordi jeg følte med mig selv, at jeg nogenledes havde fortient hans Vrede. Men det var nu for sildig, og det Giorte stod ei til at ændre. Af en bedrøvelig Erfaring lærte jeg heraf, at man saare længe burde overveie en Ting, inden man udførte den; *Diu deliberandum quod semel statuendum*. I Øvrigt var det underligste i heele denne Hændelse, at denne lille Bog, der havde faaet saa mange Modstandere her i Landet og givet Anledning til saa mange Stridigheder og saa megen Fiendskab, at samme Bog udenlands og især i det berømte Værk, som udgives i Leipzig under Titel af *Comment. de reb.*¹⁾ med megen Roes blev omtalt og bedømt.

Imidlertid havde jeg skaffet mig en Deel Fiender og Forfølgere ved denne Sag, og jeg, som alletider har havt en empfindlig Character, kunde ikke taale daglig at see dem for Øiet, som ikke vilde mig vel, blev derfor saa kied af mit Fødested, at jeg besluttede at forlade det, naarsomhelst der tilbød sig en gunstig Leilighed. Denne Leilighed indfandt sig snart. I Norge bleve en Del Physicater oprettede, hvoraf jeg søgte det Bedste. Nu vare alle, selv mine Fiender redebon at være mig behjuelig dertil. De anbefalede min Ansøgning paa det Bedste, formodentlig fordi de ønskede at blive af med mig, og Hans Majestæt erklærede sig for mig. Min Bestalling var allerede underskrevet og jeg fuldkommen bestemt til for evig at sige Kiøbenhavn Farvel, da Lægen i Helsingør sal. Salholts²⁾ Død indtraf. Jeg skulde nu atter være et Offer for andres Meninger og Fordomme. Skiøbnen havde besluttet, at jeg skulde udsættes for flere Chicaner og Forfølgelser i et Fag, jeg med Ulyst havde appliceret mig til, studeret paa en møisommelig Maade og allerede tiltrukket mig saa mange Fiender ved. Min sønlige Kiærlighed skulde atter give efter for en øm og værdig Faders Overtalelser. Han bad mig at opgive Physicetet i Norge og forsøge min Lykke i Helsingør. Jeg forestillede ham, at det var et voveligt Foretagende at bortkaste et kongeligt og vist Embede med et uvist, som var afhængigt af en heel Bys Sindelag, der baade kunde være gunstig eller ugunstig og altid var mindre ærefuld end Physicetet. Men hans

¹⁾ *Commentarii de rebus in medicina gestis* XXVII, 17—19.

²⁾ Eiler Salholt, f. 1750, Læge i Helsingør 1779, d. 1784.

kiærlige Forestillinger, at han maaske som en gammel Mand aldrig meere fik mig at see, naar jeg tog til Norge, derimod tit kunde faa Leilighed at see mig, naar jeg valgte mit Levebrød i Nærheden, kom mig da ogsaa at opgive min første Plan og at vælge den, der var overeensstemmende med min Faders Ønske.

Samme Dag, da man havde læst den helsingørske Læges Døds-Anmeldelse i Aviserne, satte jeg mig i en Kareet Klok. 6 om Aftenen (det var den 15de October 1784) og reiste, forsynet med en halv Snees Breve til nogle af Byens Indvaanere, en god Ven i Kiøbenhavn havde skrevet, i Guds Navn paa maae og faae ned til den paa hine Tider for Sviir og uordentligt Levned saa meget berygtede Helsingør. Det var over Midnat, da Postillonen holdt for Byens Svingelport. Det var mig, husker jeg, paafaldende, at man uden Vanskelighed aabnede Porten for min Skyld, hvilket jeg ikke var vant til i Kiøbenhavn, men da jeg saae, at en forfalden Stakitport skulde vogte Byen og tiene den til Sikkerhed i Nattetiden, saa forsvandt min Forundring meget.

Postillonen kiørte nu til Siøsteds Giæstgiverhuus, der uagtet al vor Ringen paa Klokken og Venten ikke behagede at lukke op. Vi henvendte os til Perssons', hvor det hedte, de kunde Ingen tage imod. Nu var kun Rhodes Auberge tilbage, men der lod de os vide, at saa sildig paa Natten toge de ikke imod Reisende. At alle disse Underligheder ikke morede mig meget, at det strax indgav mig underlige Tanker om Helsingørske Anstalter og Politie-Væsen og opvakte Fordomme imod hele Byen, som endnu til dette Øieblik, efter at jeg i 26 Aar har slidt mine Dage her, ikke har forladt mig, vil nok Ingen forundre sig over. Vi komme nok til at ligge paa Gaden i Nat, Kudsk, sagde jeg, men han handte en stor Ed, at de nok skulde læres at lukke os ind. Han holdt ogsaa Ord, thi, da vi til anden Gang toge os den Frihed at forsøge vor Lykke hos Siøsted, holdt han ikke op at dundre paa Porten, førend vi naadigst bleve indladte. En Pige, der hverken var en Venus eller Megære, men et godt skikkeligt Bondequindfolk, førte mig i dybeste Negligé og en Praas i Haanden ud igiennem nogle mørke, gothiske, og med alskens Ting møblerede Værelser i en temmelig stor, ikke mindre mulen og gammeldags Stue, som hun foregav at være Værtens S t a d s e s t u e, da de andre Værelser vare optagne, hvori der stod en gyselig stor Seng opstablet med Dyner til under Loftet, der denne Nat skulde afgive mit Hvilested. Da jeg var alene, faldt jeg i mørke Tanker. Jeg forestillede mig alle Huuses Bygning saa gammeldags og saa skumle som Hr. Siøsteds Auberge og fortrød inderlig det Skridt, jeg havde gjort, at forlade Kiøbenhavn for at tilbringe mine Dage i denne Ravnekrog. Søvn fik jeg slet ikke denne Nat, deels forhindrede Tusinde Tanker, som opstode i min Siel, deels Madame Siøsteds

al for bløde Seng, jeg ikke var vant til, og deels et Selskab af nogle store Rotter, som nu og da hoppede mig over Hovedet og regalerede mig med deres behagelige Skrig, i at sove — saa Ingen var gladere end jeg, da Klok. slog 6 om Morgenen, og jeg fik høre, at Folk vare oppe i Huset. Jeg lærte nu snart at kiende ogsaa min Hr. Vært. Man forestille sig en gammelagtig, men rank, høi Mand med et blidt, muntert Ansigt, snaksom høflig i det uendelige, svensk af Fødsel, han ikke vilde være bekjendt, thi han talte godt Dansk, noget Italiensk og gebrokken Fransk, ogsaa Tydsk, med hvilke Sprog han ved alle Leiligheder slog om sig som med Trommelstikker, iklæd en puddret Pidskeparyk og Nathue, en gammel rød Skarlagens Kiøle og Vest med smalle Guldgalloner, stumpede Skiøder, store opslagne, gule Skindbuxer og Støvler med Spore paa, saa har man Hr. Vognmester Siøsted, som han stod og gik i levende Live. Med en Værts medfødte Nysgierrighed og Spørgekiærhed søgte han at udfritte min Hensigt til denne Reise, mit Navn, Character og Embede, og ikke saasart havde han faaet alle disse Siebensachen at vide, førend han pludselig forlod mig, for, som jeg fuldt og fast maatte formode, at udbrede denne Nyhed i Søe- og Handelsstaden Helsingør.

En for mig meget behagelig Virkning af denne hans Sladderornhed erfarede jeg samme Dags Formiddag, da den engelske Consul Hr. Fenwick¹⁾ med megen Høflighed og fidelité gjorde mig den Ære at aflægge sit Besøg hos mig i mit Rotte-Logie og var saa forekommende, at han samme Dags Middag bad mig til Bords hos sig, hvilket var mig saa meget velkomnere, som jeg ingen Brev til ham havde med mig og følgelig kunde frabede mig denne Artighed hos de Andre, jeg havde Adresse til, som dog, naar der var mindste Ære i dem (saa tænkte jeg i det mindste), maatte endog mod deres Villie beviise mig samme Høflighed, naar jeg afleverede mine Breve. Men jeg havde forbandet forregnet mig. Jeg havde dømt gavmildere, end de fortiente. Hverken den ene eller den anden beviiste mig den Artighed, da de havde læst Brevene og deraf erfarede min Kommes Hensigt — men alle smigrede mig med deres Glæde, at jeg vilde som Læge nedsætte mig i Helsingør og udbad sig min Bistand i Sygdoms Tilfælde. Hr. Fenwicks Visit og Invitation var mig derfor dobbelt kjær, da jeg derved undgik et kiedeligt Middagsmaaltid i Hr. Siøsteds Huus, og som jeg i bemeldte Consuls Huus overmaade behagelig tilbragte hos hans værdige Frue. Ellers var den Skildring, man der gjorde mig om Indvaanernes Character, Egoisme og Særheder, ikke tilløkkende for mig.

¹⁾ Nicolas Fenwick, f. i England c. 1729, d. 1799 som Generalkonsul. (Meddelt af Direktør Fr. Kaas).

Jeg havde nu næsten tilbragt 14 Dage i Helsingør og vidste, hverken om jeg skulde forblive paa dette Sted, eller om jeg atter skulde tage til Kiøbenhavn. Vel sendte man Bud efter mig nu paa eet, nu paa et andet Sted, vel havde de, som jeg havde Breve til, antaget mig som Læge med aarlig Salarium, men alt dette var ikke nok til at bygge noget bestemt paa, eller til at anmode en Mand af min Tænke-Maade at slaae mig til Ro. Fenwick han hialp mig snart udaf min Forlegenhed, thi han kiendte Krudtet bedre end jeg. Han sagde mig, der var 2de Partier i Byen denne Sag angaaende. Førend jeg kom til Byen, havde man overdraget Apotheker Wulff¹⁾, der ved sin Sledskhed og Snedighed forstod at tildrage sig Publicums Tillid, at, ved Skrivelse til Livmedicus Aaskow paa Byens Vegne, han skulde foreslaae een til Salholts Successor, som man paa hans Ord og Recommendation vilde antage og betro sig til. Dette var mig ubevidst, ellers havde jeg hverken taget til Helsingør, eller i det mindste strax reist bort igien. Desuden var der endnu Eet, som gjorde, at hele Toldkammeret og deres Venner hellere vilde døe end lade sig betiene som Læge af mig, og denne Ting var følgende

Et halvt Aar forud havde jeg gjort et Engagement med Major R —skjolds Datter, der boede i min Faders Huus, hvor og jeg logerede, og som var i Kost hos Captain R—ulff. Jeg elskede denne Pige for hendes Blidhed, sædelige Anstand og andre gode Egenskaber, men især fordi hun oprigtig og med den inderligste Æmhed elskede mig. Hun bad mig henvende mig til Faderen, der var en opblæst, eenfoldig, stolt Mand, hvilket jeg gjorde skriftlig, men fik Afslag uden at anføre anden Aarsag til denne hans Benægtelse, end at han allerede havde lovet sin Datter bort. Han bemærkede snart, at Datteren ikke saa let var at overtale til Frafald, besluttede derfor at sende hende til Helsingør hos en Tante (Fru E.), der var Søster til første Kæmmererer, Hr. Etatsraad. W.

Jeg vidste slet ikke, hvor hun var kommen hen, og hun blev saaledes bevogtet og beobagtet, at hun ikke kunde skrive mig til. Jeg havde alt opholdt mig en Deel Dage i Byen, førend jeg fik at vide, at hun var her. At jeg nu gjorde mig Umage at tale med hende, kan man nok forestille sig, men desuagtet var og blev det forgieves. Man sendte hende atter paa et andet Sted og svor mig Fiendskab og Had. Man udsprede de afskyeligste Usandheder, foregav, at jeg havde forført hende, at jeg havde besvangret hende, og, uagtet jeg indvendte, at, naar saa var, vilde det være Galskab af Faderen hellere at nægte mig sin Datter end at have den Plet paa sig at eie en Datter, der kunde saaledes glemme sig selv, blev man dog i den Tro, blot fordi man nu vilde have noget at hænge sin Hat paa

¹⁾ Johan Frederik Wolf, f. 1739, Apoteker i Helsingør 1773, d. 1786.

Man slutter nu lettelig, at denne Race, der hørte til dette Partie, cabaliserede alt, hvad de kunde for at faa mig herfra. Imidlertid gjorde nogle lykkelige Cure baade som Læge og Accoucheur Indtryk paa den fornuftige Deel af Publicum, og jeg var allerede i en vidtløftig Praxis, inden Aaskows Brev til Wulff indløb. Consul Fenwick, der, uagtet sine andre Feil, dog var en lige saa klog som listig Mand, man ikke saa let kunde narre, havde mig uafvidende skrevet et Circulaire i mit Navn, hvorpaa han fik een hel Deel Subscribenter paa mit Partie, inden de, som Aaskow havde foreslaaet, (hvoriblandt ogsaa jeg til min største Forundring befandtes) kom til Circulation — og da jeg af Antallet nok kunde see, naar Skibsfarten kom til, at jeg rigelig for det første kunde leve, og Byen begyndte at staae mig bedre an, lod jeg 3 være lige og slog mig til Ro. Imidlertid undlod Modpartiet, hvoriblandt Apotheker Wulff (der gerne ikkun havde ønsket een eneste Læge i Byen, som havde hans Mægling at takke for sit værende her) var, ikke at tilføie mig al den Skade, de kunde. Bemeldte Wulff altsaa vidste paa en underfundig Maade at forkleine min Credit, idet han af og til advarede Folk ikke at tage den Dosis, Doctoren havde foreskrevet, forinden man end een Gang havde talt med mig, da han frygtede Midlet vilde blive for stærkt for et Barn af den og den Alder — men han fik snart at lære, at jeg var ikke at spøge med. Jeg viiste ham snart, at han stod under mig og ikke jeg under ham. Hver Gang jeg fik Leilighed at komme efter, at Medicinen enten ikke var god eller slet lavet, eller andre slige Skiødesløsheder gik for sig paa Apotheket, som i de Tider sikkert ikke vare sieldne Tilfælde, saa angreb jeg ham offentlig og i Eenrum, som han fortiente, og truede tillige med, at dersom det ikke ændredes, skulde jeg forklage ham for Cancelliet og andre behørige Steder. Det hialp. Ikke alene blev Anstalterne bedre paa Apotheket, men han tog Seilene ind og blev saa spag som et Lam.

Ved Dr. S.¹⁾ Ankomst her til Byen havde jeg ogsaa adskillige Fortrædeligheder. Den første var, at Assessor W.²⁾, der var en vimsig og krybende Mand og vilde gjerne gjøre sine Hoser grønne for Toldkammerererne, hvor han selv var ansat som Casserer, tog sig paa at aflægge Visitter med bemeldte S., der den Gang kun var Licentiat og endnu ikke havde taget Dr.-Graden, ikke alene i de Huuse, der havde skrevet sig for ham, men endog i alle mine Bekjendtes Huuse, og med megen Ordgyderi, som han havde overmaade Styrke i, at udbasune Mandens Ufeilbarlighed og Indsigter

¹⁾ Jørgen Strøtt, f. 1755, Læge ved Hospitalet i Helsingør 1784, Dr. med. 1787, d. 1819.

²⁾ Johan Magnus Christian Weise, død 1812.

og recommandere ham, naar farlige Sygdomme indtraf. Uagtet nu de fleste Folk kiendte W. som en Fusentast, saa nægter jeg ikke, at denne Fremgangsmaade fortrød mig, især da han altid førend S.' Ankomst, havde paa samme Maade, især naar jeg var nærværende, talt i samme Sprog om mig og desuden viist sig tjenstagtig og venskabelig. Ved første Leilighed, jeg traf ham i et stort Selskab i Klubben, foreholdt jeg ham ogsaa hans tvetydige og Lurendreier-Opførsel, og det Bedste var, at alle gavede mig Ret. Paa denne Maade skaffede jeg mig Fred fra den Kant.

Den anden Gang kom jeg i Strid med S. selv og det paa den uskyldigste Maade. Bemeldte Apotheker Wulff blev heftigt syg af en Nervefeber. S. var hans Læge. Da det blev tvetydigt i Henseende til Livet, bad hans Kone mig, da jeg hændelsesvis var i Apotheket, at see til ham. Jeg fandt, at han burde have Blodigler og bad Madammen at proponere det for S., naar han kom. Hun gjorde saa, men han satte sig derimod og reiste til Fredensborg for at hente Aaskow, for at lade ham afgjøre Trætten. Jeg paastod, naar de ikke strax bleve anvendte, vilde Patienten maaskee være død, inden S. kom tilbage. Dette lo han af og forsikkrede, at Patienten var meget bedre, og at der ingen Dødstegn vare tilstede. Han reiste Klokkeren 11 om Formiddagen og kom med Aaskow Klokkeren 6 om Aftenen til Byen. Imidlertid var Patienten hensovet et Par Timer forud. De, som nu vare bekiendte med vor Strid, oppassede de ankommende Æskulaper i Porten ved Svingelen for at tilskrigede dem den, for deres Øren saa ubehagelige Efterretning, at Patienten alt var død. Man kan tænke, hvor han blev tilmode ved denne Tidende og ikke uden Aarsag, thi nu hedde det: havde han fulgt Mezas Raad, havde Wulff maaskee endnu levet, som man veed, det gaaer i Smaastæder. Aaskow for at redde hans Creaturs Ære (thi S. havde i Kiøbenhavn været Aaskows Amanuensis) foregav, at Patienten havde alligevel død, om han endog havde faaet Blodigler. Jeg saae mig nu nødt til at forfatte en Opsats, hvori jeg forklarede Wulffs Sygdom og den Tilstand, han var i, da Blodiglerne bleve anraadet, og bad min Fader i sit Navn at bede Tode indrykke det i sin Sundheds-Tidende og at besvare det Spørgsmaal: Om ikke Blodigler, under de omtvistede Omstændigheder, kunde have reddet den Syge. Svaret blev bejaende, og jeg seirede atter. Saaledes gjorde jeg mig lidt efter lidt bekiendt som en Mand, der forstod sin Metier, men skaffede mig ogsaa derved des flere Misundere og Forfølgere.

En anden ligelydende Chicane prøvede en vis R. F. Steffensen¹⁾ at tilføie mig hos en Skomagerkone, han i lang Tid var gaaet til og behandlet for Kræft i Moderen, men da jeg blev hentet hos Konen

¹⁾ Rimeligvis Regiments-Feltskær Henrik Steffens, f. 1744, d. 1798, der en Tid garnisonerede i Helsingør.

uden at vide, han forhen havde behandlet hende, fandt jeg og erklærede, at Patientten havde Bugvattersot. Steffensen fik det at vide og bad mig skriftlig at møde hos Konen følgende Dag, hvor han og flere skulde overbeviise mig, at han havde Ret, og at jeg tog Feil.

Jeg mødte og fandt Strætt, en Compagnie-Feltskær ved Navn Altvater¹⁾, der blev anseet for et stort Lys hos Almuen, fordi han havde lært ved Grimasser og Charlatanerie at vinde de Eenfoldiges Yndest, en Amts-Barbøer ved Navn Beye²⁾ og R. F. Steffensen. Her vare nu Fire mod Een, men til Lykke var den Eene stærkere end alle Fire. Jeg overbeviiste dem nu, at Konen virkelig laborerede af Vandsot, og at hun skulde tappes. Det skeete, og hun blev skilt med halvanden Spand Vand. Da Konen var i Forveien afmatet, døde hun nogle Dage efter Tappingen, og nu paastod jeg, hun skulde aabnes for at vise Steffensen, at der ikke var Spor af Kræft i Moderen, men de fik underhaanden Manden overtalt til ikke at tillade det, og saaledes slap Steffensen for den anden Skam at vorde overbeviist om ikke at have kiendt Sygdommen.

Inden Konen blev tappet, havde Sladdermadammerne af mit Modparti stukken de smaa Hoveder sammen og yttret dem mod den Forvoenhed, jeg som ung Læge havde, at ville tro mig klogere end en gammel og erfaren Mand som Steffensen, og var forud forvisset om, at han og ikke jeg havde Ret; men efter Udfaldet blev deres Næser een Gang saa spidse som forhen, og de toge dem siden nok i Agt at bedømme og tale om Ting, som ikke kom dem ved.

Da nu intet vilde lykkes for mine Fiender at skade min Credit i Henseende til mine Indsigter som Læge og Accoucheur, saa sagde de: han er en brav Mand, der forstaaer sine Ting, men han er ligegyldig med sine Patienter, naar de ikke ere farlig syge — men hermed gjorde de mig en større Lovtale, end de maaskee troede, thi jeg har alletider gjort mig det til Lov aldrig at gjøre mere af en Ting, end den virkelig fortjener, da jeg anseer det for Bedrageri og Charlatanerie at udgive en Sygdom for farligere, end den er, hvorved Patientten uden Grund skræmmes og ofte angribes stærkere af Frygt, naar Lægen gjør for vigtige og betænksomme Miner over Smaating, og har jeg Gud skee Lov derved befundet mig saare vel hos mine Venner og Bekiendte, som kiender mig, de pleier at sige: saalænge Meza har Haab, ere vi trygge og frygte ikke.

1) Gottlieb Frederik Altvater, f. 1758, Kompagnikirurg i Helsingør 1782, kir. Eksam. 1786, d. som Regimentskirurg i Rendsborg 1836.

2) Johan Peter Beye, Kirurg i Helsingør fra c. 1773 og endnu 1794.

Med en Amtsbarber ved Navn Beaufin¹⁾, en sand Original af Idiotie og den personificerede Stolthed, havde jeg og en Strid af en anden Slags. Jeg havde fæstet en af hans Svende, der skulde gaae mig tilhaande ved Søreiser med at sætte Spansk-Fluer, aarelade o. s. mere. Beaufin paastod, det var det samme som at berøve ham sit Levebrød og støvnede mig op paa Raadstuen, hvor han lod oplæse en Klage, der hverken havde Rimelighed eller Sandhed. Jeg affærdigede ham efter Fortieneste og fik giennem Collegium medicum udvirket, at Svenden ikke skulde mig formenes og han holde sig i Skindet.

Med Directøren ved Øresunds Toldkammer Hr. Geheime-Conferentsraad Numsen²⁾ geraadede jeg ligeledes i en alvorlig Penne-Kriig, som sandelig ikke gjorde ham Ære, da han heri viste sig partisk og uædelsindet. Hermed forholdt det sig paa følgende Maade. Der var ved Toldkammeret bestemt 100 Rd. fast Løn for en Læge, der med Fødsels-Kunsten kunde være de fattige Fødende behjælpelig. I lang Tid havde jeg alt i dette Fag assisteret de fattige Koner med Lykke, inden endogsaa Strætt kom til Byen, der blot i 3 Maaneder havde ligget paa Fødsels-Stiftelsen, jeg derimod lært denne Kunst og med Berømmelse udøved den i Kiøbenhavn i 4 Aar. Jeg søgte derfor de 100 Rd., dog saaledes at Enken, Fru Salholt, skulde nyde dem i hendes Enkestand, og at jeg maatte erholde dem, saasnt hun indtraadte i et andet Ægteskab. Borgmester Wilde³⁾ erklærede paa min Ansøgning, at jeg var formedels mine bekjendte Kundskaber i denne Videnskab samt for den hidtil beviiste Flid for de fattige værdig at erholde Lønnen. Jeg bad Bastholm, der var min gamle Ven⁴⁾, at flye Numsen (der endnu den Gang var ved Hoffet) Ansøgningen, men han lod mig vide, at Numsen havde besluttet ikke at bortgive disse 100 Rd., førend eet Aar var forløbet, for at erfare, hvo af de to var den habileste — ikke destomindre havde S. allerede Løfte derpaa, inden han kom hertil og fik dem ogsaa; at jeg nu skrev Numsen et bittert og satirisk Brev til, kunde vel Ingen fortænke mig i, og fra det Øieblik af erklærede jeg ham Kriig ved alle Leiligheder, som jeg ærlig har holdt indtil denne Dag i Dag.

¹⁾ Christian Beaufin, f. 1722, Stadskirurg i Helsingør 1754, d. 1791. Om dennes Strid med de Meza henvises til Gorden Norrie's Artikel: »Doktorgradens Forhold til kirurgisk Praksis før 1788«, hvor der ogsaa findes den Oplysning, at Collegium medicum i 1784 havde udtalt sig omtrent lige anerkendende om de tre Ansøgere: de Meza, Strætt og cand. chir. Falkenthal. Ugeskrift for Læger 1899, S. 1177—1186.

²⁾ Christian Frederik Numsen, f. 1741, Overhofmarskal, Direktør for Øresunds Toldkammer 1791, d. 1811.

³⁾ Tevis Wilde, f. 1727, Borgmester i Helsingør 1762, d. 1800.

⁴⁾ Jfr. Indledningen.

Et lignende Tilfælde havde jeg med Biskop Balle, da Beaufin døde. Jeg søgte at blive ansat som Læge ved Klostret og Fattighuset efter ham, tilbød at lade den fattige Enke beholde Lønnen, saalænge hun levede, og vilde saalænge betiene de Syge i disse Hospitaler gratis; men den hellige Bisp, der var Ven af Aaskow, som interesserede sig for Strætt, besad saa liden Christelighed og Menneskekiærlighed, at han hellere vilde berøve Enken denne Indtægt end støde sin Ven Aaskow for Hovedet — og S. fik altsaa dette med alt det andet.

Saaledes vedblev man ved alle Leiligheder at vise mig Uretfærdigheder, ufortjent Had og Forfølgelse, og Eenhver anden vilde maaskee hundrede Gange have forladt en Bye, der saa lidet skiønnede paa Fliid, Fortieneste og uegennyttig Vandel; men jeg, uagtet jeg vist ikke harmonerede med Mennesker, hvor hverken Musik, Lecture eller fornuftige Samtaler vare agtede og intet var tilpas uden Kortspil (som jeg den Gang ikke kiendte til), Viid og Charlatanerie (hvoraf jeg var en afsagt Fiende), trodsede alle disse Anstødssteene og blev rolig. Om jeg heri handlede fornuftig, er et andet Spørgsmaal, som neppe kan bejaes — især burde jeg efter min Faders Død forladt en By, der stedse har viist sig utaknemmelig og uskiønsom mod mig, thi da ønskede de Fleeste af hans forrige Venner, at jeg skulde komme til Kiøbenhavn for at være deres Læge; havde jeg gjort det, skulde jeg sikkert nu levet paa en brilliantere Fod, end jeg gjør her, og mine Børn vilde vist befundet sig bedre derved end ved at opholde sig her — tusinde Ubehageligheder, som her ikke er Stedet at anføre, vilde jeg derved have undgaaet, — men det skulde ikke saa være. Sandt nok er det, at i de senere Tider, efter at Folk en Gang vare blevne klogere, og man lærte at skielne imellem det sande og falske, levede jeg et roligere og lykkeligere Liv, hvortil en Deel af mine Fienders og Forfølgeres Dødsfald meget bidroge.

Dette Tiidspunkt indtraf især i Aaret 1793. Anledningen dertil gav nogle Stridigheder imellem Cancelliet, Magistraten og nogle Læger, der havde med de veneriske Syges Helbredelse at bestille. Cancelliet bebreidede Magistraten, at de ikke økonomisk nok behandlede Udgifterne i denne Anledning, saa at ikke sielden en fattig Patient beladt med denne Sygdom kostede 40 til 50 Rd. Sagen var især bleven paafaldende med en Mand, der, uagtet han alt havde forbrugt over 50 Rd. i Medicamenter, endnu var i samme Forfatning, som han forhen havde været. Magistraten fik derfor Befaling at tage en anden Læge til denne Syge. Magistraten skrev mig til, at man ønskede, jeg vilde paatage mig denne Syge og bad mig sige dem, hvad jeg vilde have for Curen, naar jeg troede Mennesket kunde komme sig. Jeg svarede dem, efter at have

undersøgt Patienten fandt jeg, at han kunde hjælpes, og at jeg vilde have 20 Rd. for min Umage, men f o r u d, da deres Opførsel imod mig hidindtil havde gjort mig vantro i Henseende til alt, hvad der angik dem. Jeg fik Pengene uden Indvending, hialp den Syge i 14 Dage paa Benene fuldkommen helbredet, og Medicinen, han havde forbrugt, beløb sig til 14 Sk. Nu sendte jeg dem de 20 Rd. tilbage, foregivende at det ikke var min Agt at fortiene Penge paa en fattig Casses Bekostning, og, da jeg hidtil havde levet foruden slige Sportler, kunde jeg ogsaa nu undvære dem. Dette blev alt fra Magistratens Side tilmeldt Cancelliet, der bærede mig med et saare galant Brev for min uegennyttige og ædle Tænkemaade, men da det fandt det ubilligt, at jeg skulde gjøre det omsonst, ønskede det, at jeg skulde modtage Pengene og lade dem vide, om jeg herefterdags vilde antage mig disse Elendige og under hvilke Conditioner, forsikkert om, at den uegennyttige og billige Tænke- maade, jeg havde viist ved denne Lejlighed, ogsaa vilde styre mig i denne Begivenhed. Jeg svarede herpaa, at jeg ikke tog mod Pengene, og at jeg fremdeles vilde gratis paatage mig alle Fattiges Helbredelse, saafremt de sorterede under det medicinske Fag og Fødsels-Kunsten, det chirurgiske undtagen, saafremt Regieringen vilde gratis give mig en Slags Bestalling paa denne min Forretning. Hans Majestæt fandt derfor for godt i Følge derom giorte Forestilling at udnævne mig som kongelig Stadsphysicus¹⁾.

Havde jeg den Gang forlangt, at man tillige skulde give mig Tittel af Professor eller Justitsraad, jeg havde sikkert faaet den.

Denne liden Ophøielse gjorde mig nu i Publicums Øine til et langt større Lys end Strætt, thi i de Uvidendes Øine behøves kun lidet for at reise eller fælde en Mand i mit Fag. Men at Vedkommende alligevel misundte mig denne paa Indkomster lige saa ufrugtbare, som paa Arbeide og Besværighed saare frugtbare Bestilling, kan man vel ikke tvivle paa.

Jeg foresatte mig nu ogsaa at handle som en nidkiær, stræbsom Embedsmand, der maatte flyde af, hvad der vilde. Hidindtil havde jeg alt iagttaget mange Uordener det medicinske Politie angaaende, men jeg maatte tie, da det ikke var mit Kald at tale — men nu at tie var Forbrydelse mod den Tillid, Regieringen satte til mig.

Den største Nød, jeg fik at knække i mit Kalds Tiltrædelse, var at udrydde de Vanskeligheder, som hidindtil alle Tider mødte, naar en fattig Syg, der i k k e var venerisk, skulde have fri Medicin. Der var da alle Tider en Skriven til og en Skriven fra Magistraten, inden dette kunde tillades, saa ofte en saadan Syg meldte sig, i

¹⁾ Herved forklares, at der med Stadsfysikatet i Helsingør lige til dets Nedlæggelse i 1915 aldrig har været forbundet fast Gage.

dette Mellemrum blev værre og værre, ja ikke sjelden døde, inden Svaret indløb. Dette var ikke efter min Kogebog, end mindre kunde jeg fordrage den aabenbare Uretfærdighed, at Elendige, der ikke vare Skyld i deres Uheld, skulde have mindre Rettighed til denne Understøttelse end de Ryggesløse, der ved Udsvævelser havde bragt sig Sygdommen paa Halsen. Jeg skrev derfor en Ansøgning til Magistraten, at det herefterdags maatte tillades mig uden derom at gjøre Forespørgsel, at forskrive fri Medicin til alle fattige Syge, som søgte min Hielp, men dette blev mig af den høivise Magistrat aldeles afslagen. Nu insinuerede jeg en lige Ansøgning til Cancelliet, forestillende for dette høie Collegium, hvorlunde de fattige Syge lidet vare tjente med den nye Indretning, af Stadsphysicus at have Tilsyn i deres Sygdom, naar Hænderne bleve bundne paa ham, og han ikke kunde skrive de nødvendige til Curen udfordrende Midler, og at Patienterne ofte døde, inden Magistratens Tilladelse blev udstedet. Cancelliet fandt denne Forestilling billig og gav Ordre til Magistraten, at det skulde være Sygs Anmeldelse at forskrive, hvad han fornøden til denne Hensigts Opbydelse for godt befandt. Denne sande Velgierning for de her i Byen værende Fattige, som de til den Dag i Dag have været i uforstyrret Besiddelse af, glædede mig mere, end om jeg havde vunden en stor Gevinst i Lotteriet — og dog vandt jeg intet andet dermed end Magistratens større Fiendskab, som de i Fremtiden saa tit lode mig føle.

Da jeg havde bragt dette i Rigtighed, begyndte jeg at henvende mit Øie paa Apotheket, som trængte til adskillige Forbedringer. Det havde hidindtil været uden Opsigt. Slette og daarlige Medicamenter kunde sælges uden Modsigelse. De stærkeste og farligste Midler kunde købes der uden Recept som Kræmmervarer i en Urtebod. Men dette gik ikke af uden Umage og Besværlighed paa min Side. Vel havde jeg i Kiøbenhavn mange hundrede Gange bivaanet slige Apotheker-Visitationer, men eet er at være Tilskuer til en andens Handling, et andet er at være selv den Handlende. Mit Princip har alle Tider været: Vil man gjøre noget, maa man gjøre det tilgavns. Jeg begyndte derfor alvorlig at berede mig til dette Foretagende, og i hele sex Maaneder læste jeg flittig de bedste Bøger i Apotheker-Kunsten, skaffede mig smaae Partier af alle Medicamenter fra Kiøbenhavn for mine egne Penge, for at blive bekiendt med Lugt, Smag, S sammensætning og Bestanddele, gjorde Experimenter for at undersøge, om de vare gode og ægte, og om Tillavningen var som den burde, og da jeg nu troede mig i Stand til mit Foretagende, tilmeldte jeg Apothekeren, at i Følge min Pligt skulde Apotheket paa den og den Dag visiteres, bad ham til denne

Forretning at invitere alle de her practiserende Læger som Vidner og at anskaffe sig en Protocol, hvori Forretningen kunde indføres og underskrives af mig og de Andre.

Den første Visitation løb ikke af uden Forbittrelse paa Apothekerens Side, thi, at der fandtes adskilligt at lastes, at bortkastes paa Møddingen som uduelig, kan man vel forestille sig — men jeg havde en Gang sat mig for at handle tilgavns og ikke pro forma. Siden blev denne Forretning hvert Aar udøvet, og Apotheket var i de senere Aar et af de Bedste i Landet.

Giordemodervæsenet var ogsaa endnu ikke saa fri for Unoder og skadelige Vaner, som jeg ønskede. Vel havde jeg ved at lade en Bog, Om Giordemødrenes Pligter og Egenskaber, som jeg i Begyndelsen af 1784, inden jeg var kommen til Helsingør, havde udgivet i Kiøbenhavn, gaae i Omløb hos mine Bekendteres Husmødre, søgt at underrette dem om alle de Ulykker og fordærlige Haandgreb, disse giøre dem skyldige i, og advaret dem at vogte sig for — vel havde jeg skienket enhver Giordemoder et Exemplar af denne Bog, for at viise dem, hvorledes de burde være, naar de skulde fortjene Navn af sande Giordemødre eller Fødsels-Hjælperinder. Men det hialp kun for saa vidt, naar de vare hos en Kone, der havde læst min Bog, paa andre Steder gik det efter den gamle Slendrian, og endog disse Damer bleve mig fiendske, fordi jeg havde giort Barselkonerne for kloge. Een især fandtes her i Byen ved Navn Frø, som med sin barske Behandlings-Maade og ufølsomme Adfærd havde afstedkommet gyselige Uordner. Jeg gruede, hver Gang jeg blev hentet hos en Fødende, hvor hun var Giordemoder, thi jeg vidste i Forveien, at hun ved sin Selvklogskab saaledes havde fordærvet Tingene, at man uagtet al anvendt Hielp ikke kunde raade Bod paa den Ulykke, hun havde forvoldet. Jeg anklagede hende mange Gange for Magistraten og erklærede hende for uværdig til sit Embede. Men da disse Herrer lidet bekymrede sig om Menneskevel, og med deres fede Embeder beløe og ringeagtede min Nidkiærhed, saa blev det immer ved det Samme, og hun slap immer ustraffet og heelskindet. Jeg maatte derfor gribe til diørvære Midler. Jeg forfærdigede en Klage paa nogle Ark stor, hvori jeg anførte alle Data, der beviiste hendes slette Opførsel, tilføiet de Herrer Dr. Strætts, Regiments-Feltskjærer Altvaters og Hjelmdrops¹⁾ Vidnesbyrd, om saavel det af mig anførte, som hvad de hver især havde havt Kundskab om angaaende denne Furies Opførsel, og sendte det ind til Giordemoder-Commissionen i Kiøbenhavn, der bestod af Saxtorph, Tode, Mangor²⁾ og Bang.

¹⁾ Hans Christian Hjelm-drop, f. 1764, i Helsingør 1792—1799, d. 1802 i København.

²⁾ Christian Elovius Mangor, f. 1739, Stadsfysikus i København, d. 1801.

Jeg ventede nu sikkert at opnaae Maalet og at see Byen befriet for dette Uhyre, men jeg bedrog mig. Saxtorph, der var Froms Læremester, kunde ikke udsætte sig for den Skam at afsige Dom over en Gienstand, han selv havde produceret, og fandt for godt at erklære, at for disse Forseelser troede han ikke, at hun kunde afsættes fra sit Embede. Da han var den, som styrede hele Commissionen, kan man vel forestille sig, at de Øvrige maatte og være af hans Mening. Dette Tilfælde gik mig meget nær, og jeg sukkede over, hvor lidet Menneskeligheden toges i Betragtning, naar Egoisme, utidig Undseelse og Egennytte beherskede Embedsmanden. Jeg græmmede mig over, at den nidkiæreste Embedsmand maatte, imod bedre Følelse og Villie, see sig nødt til at blive kold og lunken, da han sielden fik Medhold i de vigtigste Foretagender. Men man lod mig sukke, man lod mig græmme sig, og Kvinden triumpherede endnu. Jeg maatte nu tie og overlade Tingen til Tiden, der ogsaa langt om længe virkede veldædigen, thi den eene efter den anden forlod Umennesket, og jeg tør sige, at i en Deel Aar har hun vist ikke havt Leilighed at anvende sine Kunster, thi hun er lige saa godt som gaaet i Forglemmelse, og Ingen agter hende mere. Endog ikke her slap jeg for Chicane og Fortrædelighed, thi hendes Mand, uagtet han levede ilde med hende og var desuden en grov og ubehøvlet Karl, søgte om Aftenen to Gange paa Gaden at løbe mig overende for denne Klage mod hans Dalunda, og, dersom jeg ikke havde raabt paa Folk, maaskee tiltænkt mig noget værre. Dette var da atter min Løn for min gode Villie at handle, som jeg burde for Mængdens Bedste! Men ikke desto mindre blev jeg ved, som jeg havde begyndt, holdende mig til det tydske Ordsprog: *T h u e R e c h t u n d s c h e u d e n T e u f e l n i c h t.*

Den væmmelige og i mine Tanker skadelige Vane, de fleeste Slagtere gjøre sig skyldige i, idet de oppuste Kiødet, især Kalve-, Lamme-ogGriise-Kiød, havde i lang Tid været en Anstøds-Steen i mine Øine. Jeg vidste, det var forbudt i Kiøbenhavn, jeg higede efter at see det ligeledes her hemmet. Tit havde jeg mundtlig anmodet Politie-Mesteren at sætte Dæmning for denne skidne Unode, men det var ikke den Mands Sag at lægge sig ud med det agtbare Slagterlaug. Jeg maatte da nu paa Embeds-Vegne skriftlig bringe ham mine mundtlige Anmodninger i Erindring, og han var nødt til at opkalde Slagterne paa Raadstuen. Men da de foregave, at dem skadede intet og følgelig ikke troede dermed at tilføie andre Skade, saa forblev det som forhen. Jeg henvendte mig nu til Cancelliet, forestillende, hvorlunde jeg baade mundtlig og skriftlig havde paalagt Politie-Mesteren at forbyde Slagterne denne for Dyret lige saa væmmelige som for Sundheden skadelige Skik, men havde intet udvirket. Jeg tog nu ifølge min Pligt min Tilflugt til det

kongelige Cancellie og ventede sikkert Understøttelse i en for Sundheden saa vigtig Sag af dette høie Collegie. Cancelliet indhentede Collegii medici Erklæring desangaaende, og efter føie Tid blev det forbudt under Mulct og Tiltale. — Politie-Mesteren, der ærgrede sig, at jeg havde drevet det saa vidt, høvnede sig paa en særegen Maade, idet han ved Placaten paa de offentlige Hjørner bekendtgjorde: at i Følge Stadsphysici Dr. de Mezas Anke til Cancelliet forbydes det herefterdags at opblæse Kiødet under Mulkt af saa og saa mange Rigsdaler.

Nu stod jeg i Stikken, nu faldt al Harme paa mig — nu havde jeg opbragt det hele Slagterlaug imod mig — og Karle og Drengene med Trugene paa Nakken løb efter mig og raabte: Vil Doctoren ikke see, om Kiødet er opblæst, og andre slige Lavheder, som man kan vente dem af Pøbel. Men et Par dierve Ord til Politie-Mesteren og Trudsel om at anklage ham for Regieringen, dersom han ikke i faae Dage raadte Bod paa denne Uorden, skaffede mig snart Fred — dog varede det ikke længe, førend man atter pustede Kiødet op som før og vedbliver den Dag i Dag med at gjøre det uden mindste Straf.

Da hans Majestæt befalede, at jeg skulde tiltræde den Helsingørske Sundheds-Commission, bevirkede jeg ogsaa adskillige gavnlige Ting, som før ikke vare tænkt paa. Først blev det ved min Forestilling afgjort, at Vagtskibet skulde forblive i Sundet til December Maaned og længere, naar ingen Frost eller Is forhindrede det. Hensigten af denne Anstalt var: at Skippere, som kom fra med Pest befængte Steder, skulde forbydes at gaae i Land, med mindre de først vare undersøgte, hvilket af Vagtskibet bedst kunde iværksættes, hvilket ogsaa i min Tid, da jeg var i Quarantainen, blev foranstaltet.

Ligeledes foreslog jeg ogsaa, at naar en Syg, af hvad Slags det endog var, blev ført i Land, skulde han ikke, som det skeete, forinden Hospitalet var opført¹⁾, vorde lagt efter gammel Skik i et eller andet Huus for at helbredes, men skulde forinden undersøges af Quarantaine-Commissionen, om Sygdommen var af den Beskaffenhed, at han uden Skade og uden at udbrede Smitte kunde ligge der eller ikke, og at han, saasart det fandtes, at Sygdommen var smitsom, skulde transporteres til Hospitalet. Cancelliet gav ikke alene dets Bifald til dette Forslag, men udvidede det dertil, at blot jeg af hele Commissionen skulde vælges til denne Undersøgelse, og at enhver Læge, der behandlede en saadan Syg, skulde først henvende sig til mig og indhente min Bedømmelse, forinden han turde paatage sig Curen, i manglende Fald tiltales for Forsømmelse.

¹⁾ »Øresunds og Helsingørs Syge-Hospital« blev taget i Brug 1796.

Dette voldte nu atter Suurheder og Misundelse paa Lægernes Side, som jeg dog var uskyldig i, da jeg langt fra ikke drømte om, mindre havde søgt, at Forordningen skulde falde ud paa den Maade.

Ovenfor er anført, at jeg passede paa alle Uordner, som gik for sig paa Apotheket. Iblandt disse var denne, at Brækmidler og Purgansere kunde Eenhver faae uden Recept. Letsindige Fruentimmer, som gjerne vilde skille dem ved den Byrde, de havde paaført sig ved Ukydkhed, betiente sig af denne Leilighed og brækkede og purgerede hveranden Dag. For at forekomme denne Uorden foreslog jeg for Cancelliet, at saadant skulde forbydes i Helsingør, og at ingen herefterdags skulde faae slige Midler, med mindre de vare foreskrevne af en legitimeret Læge. Cancelliet, efter at have hentet det medicinske Facultets Betænkning, udvidede denne Forordning ikke alene til Helsingør men giældende for hele Danmark.

Jeg havde bemærket, at Fuskere og Barberere som efter denne Forordning ikke kunde faae disse Midler fra det Apothek i den By, de opholdt sig, foreskrev store Qvantiteter af samme fra Hovedstaden og i deres Praxis meddelte dem til de Syge, som vare galne nok at betro sig til dem. Jeg proponerede derfor atter til Cancelliet, at til Fuskeres Udryddelse skulde der foranstaltes, at hver Apotheker saavel i Hovedstaden som i Provindserne burde have en Liste paa alle de privilegerede Lægers Navne, og at hver Gang en Candidat, naar han blev examineret og fik Tilladelse at praktisere, skulde hans Navn Apothekeren tilkiendegives, som den eneste Maade hvorved Fuskere kunde udryddes — thi saa kunde hverken Kiøbenhavns Fuskere faae Medicin i Provindserne, eller Provinsial-Fuskere faa Medicin i Kiøbenhavn. Men enten Cancelliet nu begyndte at blive kied af min Nidkiærhed eller ved en af Herrenes Afgang, da den i hans Sted komne ikke kunde lide, at et saa ringe Lys som jeg skulde skinne for meget, saa blev denne Proposition ikke reflecteret paa til for et Aar siden; da jeg alt i nogle Aar havde taget min Afsked, kom den ud Ord for anden¹⁾, men ikke under mit Navn, men som et Product af Sundheds-Collegium i Kiøbenhavn. Hvorvidt det er Ret, at man henlægger en Mands Forslag i saa lang Tid, uagtet man indseer Gavnen og Rigtigheden af Samme, og siden udgiver den under en andens Navn, vil jeg ikke bedømme. Dog tror jeg, at det var det mindste, man kunde giøre

¹⁾ Ifølge Resol. 11. Jan. 1808 udgik en Kancelliplakat med Forskrifter om Lægemedlers Udlevering fra Apotekerne og Paabud om Udgivelse af en trykt Fortegnelse over alle autoriserede Læger og deres Amanuenses, der skal tilstilles Apotekerne. Den første trykte Fortegnelse over autoriserede Læger, særligt bestemt for Apotekerne, udkom 1809.

for en Mand, der i 10 til 12 Aar har tient Staten gratis, at man ikke berøvede ham den Smule Ære, han nok havde fortjent for sin utrættelige Flid og uegennyttige Tjeneste.

Endelig da Hovedstadèn havde faaet sig en Redningsanstalt for Drukne de, hiigede jeg efter at faae en lignende her oprettet, hvilket jeg ansaae for en Nødvendighed i en By, hvor saa tit Folk faldt i Vandet ved Broen og paa Rheden. Over et halvt Aar skrev jeg frem og tilbage til Præsident, Borgmester og Raad, blev opholdt med Udflugter og Spørgsmaal og tilsidst fik Afslag, fordi det ikke behagede de 16 Mænd — man tænke sig, de 16 Mænd bestaaende af Brændevinsbrændere, Bryggere og Børstenbindere! — at lægge Byens Casse denne Udgift af 150 Rd., skriver Hundrede og halvtredsindstyve Rigsdaler, til Tyngde.

Dette Afslag ærgrede mig saa meget, at jeg blev syg, og i min Sygdom besluttede jeg at søge min Afsked som Stadsphysicus. Jeg gjorde det virkelig, efter at jeg havde erklæret for hans Majestæt at jeg nu i 11 Aar ved mit Embeds Førelse havde som oftest indhøstet Had og Forfølgelser, og at jeg altsaa for mit Helbreds Skyld saa mig nødt til imod min Villie at nedlægge mit Embede. Takkede hans Majestæt for den Tillid, han hidindtil havde sat til mig, idet han allernaadigst havde bifaldet og ladet mange af mine Forslag komme i Udførelse og overlod det nu allerunderdanigst til Allerhøistsamme, om han troede mig værdig til en liden Opmuntring eller Belønning for den Tid, jeg paa det nidkiæreste og uegennyttigste havde tient Staten og hans Majestæt. Jeg fik rigtig nok i Naade efter Forlangende min Afsked, men indtil denne Dag ikke saa meget som Tak, langt mindre noget andet. Men jeg kan troe, den Gang vare Ridderordenerne ikke endnu i Model¹⁾

Da jeg havde faaet Afsked som Stadsphysicus, meldte jeg mig ogsaa ud af Quarantine-Commissionen, i hvilken Anledning jeg fik et meget galant Brev af Kammerherre og Præsident Hauch²⁾, hvori med mange Ophævelser doleredes over, at jeg vilde forlade Commissionen, hvoraf jeg havde været et saa arbeidsomt og gavnligt Medlem etc. Et $\frac{1}{4}$ Aar derefter kom Dr. Strætt ind i samme Commission og fortiente i det første Aar over 2000 Rd., skriver To Tusinde Rigsdaler, da jeg i 11 Aar ikke havde seet en Skilling hverken af dette eller Physicatet.

»For at vise, at jeg ikke har været doven i min medicinske Vandel«, slutter de Meza sine Optegnelser med en Liste over sine

1) Danebrogsordenen i sin nuværende Form indstiftedes 28. Jan. 1808, altsaa Aaret før Selvbiografien er skrevet.

2) Georg Christopher Hauch, f. 1751, Præsident i Helsingør 1798, d. 1823.

indtil da offentliggjorte litterære Frembringelser, lærde og populære, originale og oversatte, i det danske og latinske Sprog; nogle af de sidste er foruden i »Det Kgl. Danske Medicinske Selskabs Skrifter« optagne i engelske, tyske og italienske faglige Tidsskrifter. Angaaende disse saavel som senere Arbejder henvises til Erslews Forfatter-Lexikon.

Endvidere havde han, foruden et Par Fødselsdagsvers og andre Smaadigte (»Til Luna«, »Den Tungsindige«, »Ringen«), skrevet 2 Skuespil: »Dormon og Wilhelmine« i 5 Optog (d. e. Akter) og »Lægerne i Buxtehude« i 2. Intet af disse Stykker er trykt, og kun det første blev (som Forf. udtrykker det) »antaget af Directionen for det Kongelige Danske Skuespil, Hauch, Thaarup og Kierulff, og 1ste Gang opført 12. Januar 1796, men 3die Gang, da jeg skulde høste Indkomsterne, blev det ved Cabale og Sammensværgelse udtrampet forud ved anden Forestilling«.

Om denne »Sammensværgelse« fortæller Overskou¹⁾, at der forud for dets Antagelse havde verseret Rygter om, at Stykket gik ud paa at vise, »at Adelstanden repræsenterede Himmelen her paa Jorden, og at en Borgerlig kan, skønt med megen Umag, liste sig ind i denne Himmek«. Dette Rygte faldt naturligvis ikke i god Jord paa en Tid, da den franske Revolutions Ideer nys havde vundet Tilhængere i vide Kredse, og der blev da ogsaa af den bekendte Malte Bruun og Meningsfæller agiteret mod dets Antagelse. Theaterdirektøren, Professor J. Kierulff, var ogsaa stemt for at forkaste det, men da nogle Hoffet nær staaende Personer, som troede, at Tendensen virkelig var »Borgernes Belæring om Adelen medfødte store Fortrin«, øvede Tryk paa ham, gik »den svage Kierulff« mod sin bedre Overbevisning med til at antage Stykket. Da der imidlertid allerede ved den første Opførelse lød stærke Mishagsytringer og disse ved den anden udartede til en »frygtelig Tumult«, turde Direktionen ikke lade det opføre tiere. Efter hvad Overskou ellers beretter om Stykket, har Ulykken herved ikke været stor: den dygtige Læge havde vovet sig ind paa et Omraade, hvor han ikke hørte hjemme — men maaske der ogsaa har ligget andet end dramatisk Interesse bagved! Det tragiske, eller maaske snarere tragikomiske, ved Sagen var nemlig, at baade Stykkets Angribere og dets Forsvarere — men ikke Kierulff — ganske havde misforstaaet dets Tendens. Denne var nemlig²⁾ »meget spagfærdigt at foreholde Adelen det urigtige i dens Afsky for Familieforbundelse med Borgerlige«, og man kan da vanskelig frigøre sig for den Tanke, at det er Forfatterens (Side 285 omtalte) mislykkede Giftermaals-

1) Den Danske Skueplads, 638 ff.

2) Overskou anf. Sted.

plan, der har inspireret ham til det lige saa mislykkede Forsøg paa at optræde som Dramatiker og Moralist.

Om Selvbiografens senere Levned skal endnu blot anføres et Par Data: 1816 blev han Justitsraad, 1819 Læge ved Øresundshospitalet, 1831 Ridder af Dannebrog, 1832 Medlem af det Kgl. medicinske Selskab. Han døde i Helsingør 6. Apr. 1844, efter at have været gift 1) 5. Dec. 1787 med Anna Henriette Lund, døbt 6. Sept. 1767, død 15. Jan. 1825, fra hvem han blev skilt; 2) 24. Juli 1814 med Anne Marie Prip, f. 22. Febr. 1783, død 20. Jan. 1862. Han var Fader til General Chr. Julius de Meza og Stiftsorganist i Aalborg, Professor Carl Wilhelm de Meza.

Et Uddrag af Selvbiografien har i Oktober 1909 været offentliggjort i »Helsingørs Avis«, men Originalen er senere bleven borte; forinden var der dog taget nogle maskinskrevne Kopier, af hvilke et Eksemplar velvilligst er stillet til Raadighed af Fru Oberstinde Ida Lesser, født de Meza. Kopiens Retskrivning bærer tydelige Spor af at være forvansket; den er, saa godt det lod sig gøre, ført tilbage til Originalens.

Originalen til det hosføjede Portræt er en usigneret Pastel i Familiens Eje. Et andet Portræt i Olie er ophængt i Klubben i Helsingør.
